

Hrvatska strategija za PFP

ROBERT BARIĆ*

Nedavni ulazak Hrvatske u program Partnerstvo za mir (PFP) značajan je korak u naporima Republike Hrvatske za ulazak u punopravno članstvo euroatlantskih institucija i integracijskih procesa. Također, članstvo će u PFP-u omogućiti ne samo olakšavanje preustroja i daljnjeg razvoja hrvatskih oružanih snaga te rješavanje drugih pitanja vezanih uz ovu problematiku (posebno onih vezanih uz civilno-vojne odnose) već će i omogućiti vrlo brzo uključivanje u različite operacije NATO-a, što će u konačnici olakšati stjecanje punopravnog članstva Hrvatske u ovoj organizaciji.

Dakle, u rješavanju pitanja vezanih s problematikom nacionalne sigurnosti preko mehanizama PFP-a, Republika će Hrvatska, s jedne strane, biti u prilici primiti pomoć prijateljskih zemalja. No, od Hrvatske će se, s druge strane, očekivati i konkretni doprinosi aktivnostima PFP-a, posebno na području jugoistočne Europe. Stoga, da bi se sagledao mogući hrvatski doprinos, kao i formulirala hrvatska strategija djelovanja u okviru PFP-a, potrebno je ukratko se osvrnuti na ovaj program, odnosno sagledati kakvo značenje PFP ima u strateškom konceptu NATO-a, usvojenom prošle godine u Washingtonu.

Partnerska dimenzija PFP-a

Stvoren 1994. godine, PFP program je bio ambiciozno zamišljen kao inicijativa usmjerena na postizanje kooperacije između NATO-a i zemalja izvan sastava Saveza, i to na ovim područjima: postizanje transparentnosti u programima planiranja razvoja nacionalne obrane i donošenja obrambenog proračuna, osiguravanje demokratske kontrole nad oružanim snagama, održavanje sposobnosti uključivanja u međunarodne operacije pod pokroviteljstvom UN i OEES-a, razvoj vojne suradnje s NATO-om. Međutim, usprkos ovako ambicioznim planovima, nedostatak konkretnih aktivnosti izazvao je skepsu među istočnoeuropskim zemljama koje su od PFP-a očekivale olakšavanje ulaska u NATO. Dobrim dijelom, to je bila posljedica tada otvorenih dvojbi o budućnosti NATO-a, odnosno pitanja daljnjeg proširenja NATO-a.

Razdoblje između 1995. i 1997. godine bilo je ključno za transformaciju PFP-a: tada je donesena ključna odluka o daljnjem širenju NATO-a, čime su riješene mnoge dileme vezane i uz PFP. NATO-ov summit u Madridu 1997. godine nije bio značajan samo

* Robert Barić, Ured predsjednika Republike Hrvatske.

zbog odluke o širenju Saveza primanjem triju novih članova: na ovom sastanku donesena je odluka o značajnom poboljšanju PfP-a, usmjerenom na postizanje veće operativnosti uključivanjem njegovih članova u aktivnosti NATO-a, bilo većim udjelom u planiranju, bilo izvođenjem različitih aktivnosti Partnerstva za mir.

Na prošlogodišnjem sastanku u Washingtonu novi je strateški koncept NATO-a, kao jedan od ključnih sigurnosnih zadataka Saveza odredio daljnje razvijanje partnerstva sa zemljama nečlanicama NATO-a, čime su potvrđene sve promjene PfP-a provedene nakon 1997. godine. Niz inicijativa pokrenutih na washingtonskom summitu (*Membership Action Plan, DCI, South East Europe Initiative, Political-Military Framework for NATO led PfP Operations*) ima naglašenu partnersku dimenziju.¹

Iako članice NATO-a i dalje namjeravaju osiguravati daljnji razvoj vlastitih vojnih sposobnosti, razvijanje kooperacije sa zemljama-nečlanicama koje dijele zajedničke ciljeve s NATO-om pokazuje se kao ključan način za njihovo političko i vojno angažiranje u naporima stvaranja euroatlantskog sustava sigurnosti.

Kao primjer nove orijentacije NATO-a može poslužiti kriza oko Kosova, koja je i dovela do operacije *Allied Force*, prve vojne intervencije NATO-a izvan teritorija zemalja-članica ove organizacije. No, u ovu operaciju bile su uključene i partnerske zemlje izvan sastava NATO-a, koje su Savezu, uz političku potporu (a time i ojačavanje legitimitnosti cijele operacije), pružile i praktičnu pomoć: tako su zemlje-susjedi SR Jugoslavije (iako se nisu angažirale u vojnim operacijama) dale NATO-u pristup svojem zračnom prostoru. Isto tako, vojni kontingenti zemalja-partnera postaju vitalni u provođenju operacija očuvanja mira na području BiH (SFOR) i Kosova (IFOR).

Značaj PfP-a

Značaj PfP-a jest u činjenici da je od početka programa glavni naglasak bio investicija u ljude: kroz obrazovanje, uvježbavanje i izvođenje zajedničkih vježbi, zemlje-partneri u okviru PfP-a su razvijale bliske veze s NATO-om (posebno na području uključivanja u proces donošenja odluka o sigurnosnim pitanjima na europskom kontinentu), a istovremeno su se njihove oružane snage kroz postizanje kompatibilnosti pripremale za interoperabilnost, odnosno za sudjelovanje u zajedničkim vojnim operacijama s NATO-om. Tim se aktivnostima članice PfP-a pripremaju za (eventualno) kasnije članstvo u NATO-u.

U ostvarivanju toga cilja PfP je do danas omogućio kooperaciju sa 26 zemalja nečlanica NATO-a, a suradnja je, osim na vojno područje, proširena i na ostala područja, poput intervencija u slučaju prirodnih ili tehnoloških katastrofa. Time je PfP program postao sastavni dio euroatlantske sigurnosti.

¹ Vidi: François, Isabelle, Partnership: One of NATO's fundamental security tasks, *NATO Review*, Vol. 40, br.1 (proljeće – ljeto 2000.), str. 27-30.

Ključni elementi PfP-a u ovom trenutku jesu sljedeći:

- proširenje procesa planiranja u okviru PfP-a radi postizanja interoperabilnosti i sposobnosti vojnih snaga uključenih u aktivnosti PfP-a, kroz aktivnosti na političkom planu (suradnja s NATO-om na ministarskom nivou radi davanja strateških smjernica za budući razvoj njihovih obrambenih sposobnosti) i operativnom nivou (kroz identifikaciju snaga koje se mogu uključiti u PfP operacije pod NATO-ovim vodstvom, te određivanje ciljeva za njihov daljnji razvoj);
- provođenje koncepta stvaranja operativnih sposobnosti (OCC) za zajedničko djelovanje u okviru vojnih operacija pod vodstvom NATO-a. Provedba ovog koncepta nadopunit će napore zemalja Saveza na ovom području u okviru DCI (*Defence Capabilities Initiative*) programa;
- stavljanje dodatnog naglaska na postizanje interoperabilnosti, posebno na razini nižih zapovjedništava. Posebna se pažnja pritom posvećuje daljnjem usavršavanju ljudstva (kroz program PfP *Training and Education Enhancement*, odobren na washingtonskom summitu).

No, djelovanje u PfP-u je dvosmjernan proces: od zemalja-partnera traži se aktivna uloga, i to na području formuliranja političkih principa i nadziranja zajedničkih operacija pod vodstvom NATO-a. Washingtonski summit je i ovdje otvorio mogućnost većeg angažiranja zemalja članica PfP-a, kroz određivanje principa i metoda za njihovo uključivanje u političke konzultacije i proces odlučivanja, te samo operaciono planiranje i zapovjedno izvođenje.

Na području jugoistočne Europe, zbog svega toga, PfP postaje glavni organizacijski okvir za upravljanje krizama, izgradnju međusobnog povjerenja među članicama regije, te sprječavanje obnavljanja sukoba.

Opisane aktivnosti PfP-a ukazuju da je Partnerstvo za mir danas integralni dio misija i aktivnosti NATO-a. Stoga se postavlja pitanje, što Hrvatska može očekivati od članstva u PfP-u, ali i na koji način može pridonijeti njegovim aktivnostima.

Hrvatska strategija za PfP

U koncipiranju uključivanja Hrvatske u aktivnosti PfP-a treba početi od ostvarivanja ključnih hrvatskih interesa. Među te interese ubraja se i osiguranje opstanka Republike Hrvatske kao nezavisne i samostalne države, te očuvanje njezina suvereniteta i teritorijalnog integriteta. Ovi se zahtjevi najbolje mogu ostvariti ulaskom Hrvatske u puno članstvo NATO-a, kao djelotvornog sistema kolektivne sigurnosti na području Europe. U ostvarivanju toga cilja značajno će pridonijeti uključivanje Republike Hrvatske u aktivnosti koje se provode u okviru PfP-a.

Pri definiranju ciljeva suradnje s PfP-om i NATO-om potrebno je imati u vidu dvije stvari: interese Republike Hrvatske na području ostvarivanja njezine sigurnosti (poput suradnje na promicanju mira i stabinosti u regiji i Europi, sudjelovanja u međunarodnim mirovnim i humanitarnim operacijama, povećanja vlastite sigurnosti kroz suradnju i zajedničko djelovanje na vojno-sigurnosnom planu sa susjednim državama, uklju-

čivanje u međunarodne vojne multinacionalne formacije i sl.), ali i percepciju uloge Republike Hrvatske od strane članica NATO-a u budućnosti na ovom području.

U ostvarivanju suradnje u okviru PfP-a, ali i kao dio priprema za kasniji ulazak Republike Hrvatske u sastav NATO-a, treba se voditi sljedećim principima:

1. Oblikovanje OS RH za djelovanje u okvirima demokratskog političkog sistema, te kao jedno od sredstava koja će Republika Hrvatska koristiti za suradnju s drugim demokratskim državama radi postizanja zajedničkog cilja (postizanje mira i sigurnosti, stabilnosti i ekonomskog prosperiteta na europskom kontinentu). Na ovom području bit će ključno postići transparentnost u odvijanju obrambenih procesa i aktivnosti prema zemljama članicama NATO-a i PfP-a. To znači da će razvijanje civilno-vojnih odnosa biti ključno za ostvarivanje tih ciljeva.
2. Postizanje kompatibilnosti OS Republike Hrvatske s oružanim snagama ostalih članica PfP-a (a time i NATO-a) kako bi se omogućilo njihovo zajedničko djelovanje u operacijama pod vodstvom NATO-a. Ovaj bi se cilj trebao postići kombinacijom organizacijskih promjena u okviru MORH-a i OS (posebno na području sustava vođenja i zapovjedanja), stvaranjem preduvjeta za postupno uključivanje OS Republike Hrvatske u međunarodne operacije (pod pokroviteljstvom NATO-a, PfP-a, UN-a i drugih organizacija) *održavanja mira* (peacekeeping) i pružanja humanitarne pomoći (npr. u slučaju izbjegličkih kriza ili prirodnih katastrofa), izgradnjom infrastrukture pomoću koje se Republika Hrvatska može uključiti u *pružanje logističke potpore* snagama NATO-a u operacijama nametanja mira vojnim i nevojnim sredstvima (peacemaking) u ovoj regiji, te uvježbavanjem navedenih aktivnosti u zajedničkim vježbama na teritoriju Republike Hrvatske (ali i izvan njega) s drugim zemljama, a posebno susjedima Republike Hrvatske (Slovenija, Mađarska, BiH).

S obzirom na to, prvi bi hrvatski korak u okviru PfP-a trebao biti poduzimanje mjera radi postizanja kompatibilnosti s oružanim snagama zemalja NATO-a/PfP-a (ponajprije suradnjom na području školovanja, te poduzimanjem nekih zajedničkih programa koji će biti navedeni kasnije), te postupno omogućavanje uporabe vlastita teritorija i infrastrukture Republike Hrvatske u sklopu pružanja potpore međunarodnim snagama NATO i PfP-a koje provode vojne akcije radi postizanja mira i stabilnosti u užoj regiji (području neposrednoga sigurnosnog interesa Republike Hrvatske, posebno u BiH) i široj regiji Republike Hrvatske (području zajedničkoga političkog i nacionalnog interesa članica NATO-a i PfP-a). Idući korak bio bi (kad se steknu za to potrebni uvjeti) sudjelovanje OS Republike Hrvatske u međunarodnim mirovnim operacijama i “Operacijama koje nisu rat” (*Operations Other Than War*, OOTW).

Države u okviru PfP-a i NATO-a od Hrvatske će najvjerojatnije očekivati doprinos u područjima *potpore njihovim djelovanjima* (pogotovo tekućim, neposredno nastupajućim, ili predviđenim u širem okružju Hrvatske, prvenstveno na području BiH i Kosova). U tom smislu, Hrvatskoj će se vjerojatno postaviti sljedeći zahtjevi:

1. za pružanje usluga prostora za privremeno ili duže baziranje, uz potrebnu i moguću logističku potporu (financijski povoljno za Republiku Hrvatsku);
2. za zajedničku mješovitu i/ili odvojenu obuku u zemljopisnom okružju i atmosferskim uvjetima koji ih mogu očekivati u širem okružju Republike Hrvatske;

3. za upotrebu naše regionalne ekspertize i poznavanja jezika, običaja i mentalnog sklopa etničkih skupina u širem i užem okružju Republike Hrvatske;
4. za našim mogućnostima utjecaja na uže i šire okružje Republike Hrvatske širenjem i promicanjem pozitivnih načela zapadnog modela demokracije, mira, etničkog suživota i sl., pogotovo kroz naše moguće kasnije sudjelovanje u humanitarnim i mirovnim operacijama na ovom području.

Uključivanje Republike Hrvatske u navedene aktivnosti značajno je zbog činjenice da se, posebno kroz programe školovanja i pružanja materijalne pomoći, može ubrzati proces preustroja i reorganizacije OS Republike Hrvatske. Ipak, pri tome je potrebno usvojiti tzv. *strategiju postupnog pristupa*, odnosno izbjeći trenutno uključivanje u sve programe koji se nude u okviru PfP-a, već se uključivati u programe prema prethodno navedenim prioritetima, s kasnijim ciljem širenja hrvatskog sudjelovanja u PfP programima.

U takvoj se situaciji Republike Hrvatske mora od samog početka postaviti i u poziciju ponuđača, a ne samo primaoca, naime, konkretno se angažirati na nekim aktivnostima koje bi bile obostrano korisne za Republiku Hrvatsku, ali i za zemlje NATO-a prisutne sa snagama u regiji, pogotovo snagama SAD. Najlakši je način za ostvarivanje toga već spomenuto pružanje dodatne potpore međunarodnim snagama u BiH. Oblici te potpore mogu biti razni: hrvatsko uključivanje u pružanje potpore NATO-u u kontroli zračnog prostora, mogućnost ustanovljavanja nekoga od PfP trenažnih centara u Hrvatskoj, poticanje sigurnosne suradnje sa susjednim zemljama u regiji (posebno BiH), davanje logističke i vježbovne infrastrukture snagama NATO-a koje djeluju u regiji.

U okviru suradnje s PfP-om Hrvatska mora nastojati što bolje iskoristiti njezine prednosti (poznavanje situacije u regiji, nuđenje prednosti poput infrastrukture i logistike za smještanje multinacionalnih snaga namijenjenih djelovanju u regiji, postupno uključivanje u vojne vježbe i operacije). Posebna pažnja u svakom slučaju, pri ostvarivanju svih aktivnosti morala bi biti usmjerena prema susjednim zemljama, pri čemu Hrvatska treba nastojati igrati ulogu stabilizirajućeg faktora.

U okviru vojnog dijela suradnje, u provedbi zajedničkih operacija, u odvojenoj i zajedničkoj obuci te u potpornim funkcijama moramo nastojati ostvariti što veću operativnu, financijsku i iskustvenu korist (ili što manje gubiti!).

Navedenim aktivnostima, oblikovanim sudjelovanjem što manjih, što lakše opremljenih (gdje je to moguće), ili od saveznika opremljenih i obučanih operativnih cjelina OS Republike Hrvatske, ostvarit će se najveće koristi za Republiku Hrvatsku. Kad to bude nužno i neizbježno, treba nastojati postići što manja proračunska opterećenja. Prikupljeno iskustvo i doprinos opremanju naših oružanih snaga od strane prijateljskih i savezničkih zemalja, te kroz takva djelovanja i obuku sagledani organizacijski modeli, na najjeftiniji i najkraći način uvesti će HV u "svijet novog poimanja zajedničke obrane", te omogućiti i bolje modeliranje vlastitoga obrambenog sustava.